

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

**Робоча програма
навчальної дисципліни
"ПОДАТКОВЕ ПЛАНУВАННЯ
ТА МІНІМІЗАЦІЯ ПОДАТКОВИХ РИЗИКІВ"
для студентів спеціальності
8.03050803 "Оподаткування"
всіх форм навчання**

Харків. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015

Затверджено на засіданні кафедри оподаткування.
Протокол № 1 від 28.08.2014 р.

Самостійне електронне текстове мережне видання

Укладачі: Карпова В. В.
Віннікова О. С.

Р 58 Робоча програма навчальної дисципліни "Податкове планування та мінімізація податкових ризиків" для студентів спеціальності 8.03050803 "Оподаткування" всіх форм навчання : [Електронне видання] / уклад. В. В. Карпова, О. С. Віннікова. – Х. : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. – 48 с. (Укр. мов.)

Подано тематичний план навчальної дисципліни та її зміст за модулями й темами. Вміщено плани лекцій, практичних та семінарських занять, матеріали для закріплення знань (самостійну роботу, контрольні запитання), критерії оцінювання знань студентів, професійні компетентності, якими повинен володіти студент після вивчення навчальної дисципліни.

Рекомендовано для студентів спеціальності 8.03050803 "Оподаткування" всіх форм навчання.

Вступ

Розвиток ринкових відносин в економіці України й формування конкурентного середовища об'єктивно вимагають упровадження нових підходів до управління податковими витратами на підприємстві. Нерівномірність і суттєвість рівня податкового навантаження, наявність "тіньового" сектору економіки призводить до диспропорційності конкурентних засад, зниження фінансово-економічних показників підприємства й економіки держави в цілому. В сучасних умовах першочергового значення набуває впровадження в діяльність підприємств податкового планування – системи заходів підприємства, спрямованої на максимальне використання можливостей чинного законодавства з метою законної оптимізації податкових платежів.

Навчальну дисципліну "Податкове планування та мінімізація податкових ризиків" віднесено до групи вибіркових дисциплін підготовки спеціалістів і магістрів за спеціальністю 8.03050803 "Оподаткування". Вона є невід'ємною частиною циклу економічних дисциплін, необхідних робітникам економічних підрозділів підприємств незалежно від форми власності та організаційно-правової форми господарювання та робітникам контролюючих органів. Програму навчальної дисципліни розроблено з урахуванням вимог галузевого стандарту "Освітньо-професійна програма підготовки магістра за спеціальностями галузі знань 0305 – Економіка та підприємництво", затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 04.07.2013 р. № 895. Ураховано рекомендації Тимчасового положення про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця.

1. Опис навчальної дисципліни

Опис навчальної дисципліни наведено в табл. 1.

Таблиця 1.1

Характеристика навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 5	Галузь знань 0305 "Економіка та підприємництво"	Вибіркова	Вибіркова
Модулів – 2	Спеціальність 8.03050803 "Оподаткування"	Рік підготовки	
Змістових модулів – 2		1-й	2-й
Загальна кількість годин: денна форма – 180; заочна форма – 216		Семестр	
		2-й	3-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4; самостійної роботи студента – 4	Освітньо-кваліфікаційний рівень: магістр	Лекції	
		28 год	24 год
		Практичні, семінарські	
		28 год	24 год
		Самостійна робота	
		120 год	164 год
Вид контролю			
Залік	Залік		
4 год	4 год		

Примітка. Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить:

- для денної форми навчання – 45 %;
- для заочної форми навчання – 29 %.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання даної навчальної дисципліни є формування знань і навичок стосовно обґрунтування господарських рішень із урахуванням факторів оптимізації податків та податкових ризиків.

Для досягнення мети поставлені такі основні **завдання**:

- вивчення теоретико-організаційних засад податкового планування;
- засвоєння основних принципів обґрунтування господарських рішень із урахуванням факторів оптимізації податків та податкових ризиків;

набуття навиків самостійного складання проекту податкового планування.

Об'єктом навчальної дисципліни є процес податкового планування на підприємстві.

Предметом навчальної дисципліни є теоретичні та практичні засади здійснення процесу податкового планування на підприємстві.

Вивчення даної навчальної дисципліни студент розпочинає, прослухавши більшість навчальних дисциплін гуманітарного та професійного циклів. Теоретико-методологічною базою вивчення цієї дисципліни є такі навчальні дисципліни, як: "Державне регулювання економіки", "Макроекономіка", "Система оподаткування", "Податковий облік та звітність". У свою чергу, знання з даної дисципліни забезпечують успішне засвоєння таких навчальних дисциплін, як: "Адміністрування податків", "Податковий контроль", "Оподаткування виплат з оплати праці", "Сучасні проблеми оподаткування", а також виконання тренінгів, міждисциплінарних комплексних курсових робіт, бакалаврських і магістерських дипломних робіт.

У процесі навчання студенти отримують необхідні знання під час лекційних занять та виконання практичних завдань. Найбільш складні питання винесено на розгляд і обговорення під час семінарських занять. Також велике значення в процесі вивчення та закріплення знань має самостійна робота студентів. Усі види занять розроблені відповідно до кредитно-модульної системи організації навчального процесу.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

теоретичні основи, науково-поняттєвий та категоріальний апарат податкового планування на підприємстві;

сучасні принципи та методи податкового планування;

види та етапи податкового планування;

методику податкового планування;

методику обґрунтування господарських рішень з урахуванням факторів оптимізації податків і податкових ризиків;

методичний підхід до складання проектів податкового планування;

вміти:

розраховувати показники податкового навантаження на підприємство;

складати проекти податкового планування з податку на прибуток для конкретних умов господарювання;

складати проекти податкового планування з ПДВ для конкретних умов господарювання;

складати проекти податкового планування з інших податків та зборів для конкретних умов господарювання;

визначати податкові ризики за альтернативними проектами податкового планування;

складати податковий календар і податковий план з урахуванням здійснених заходів податкового планування.

У процесі викладання навчальної дисципліни основна увага приділяється оволодінню студентами професійними компетентностями, що наведені в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Професійні компетентності, які отримують студенти після вивчення навчальної дисципліни

Код компетентності	Назва компетентності	Складові компетентності
1	2	3
ППМР* 1	Використовувати інструменти податкового планування	Визначати податкове навантаження на підприємство
		Визначати схеми податкової оптимізації
		Застосовувати методи податкового планування
		Проводити аналіз податкового тягаря з урахуванням оптимізаційних заходів
ППМР 2	Здійснювати заходи щодо організації та методичного забезпечення податкового планування на підприємстві	Визначати кадрове забезпечення податкового планування на підприємстві
		Визначати матеріальне забезпечення податкового планування на підприємстві
		Визначати інформаційне забезпечення податкового планування на підприємстві
		Ідентифікувати ризики податкового планування на підприємстві
		Приймати господарські рішення щодо доцільності впровадження системи податкового планування на підприємстві
ППМР 3	Здійснювати обґрунтування прийняття господарських рішень з урахуванням факторів оптимізації податків та податкових ризиків та їх реалізацію	Прогнозувати господарські рішення з урахуванням факторів оптимізації податків та податкових ризиків
		Здійснювати податкове планування податку на прибуток
		Здійснювати податкове планування податку на додану вартість

1	2	3
		Здійснювати податкове планування інших податків і зборів
		Здійснювати міжнародне податкове планування
		Здійснювати оцінку ефективності податкового планування

* Примітка. Податкове планування та мінімізація податкових ризиків.

Структуру складових професійних компетентностей та їх формування відповідно до Національної рамки кваліфікацій України наведено в додатку А.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

Теоретичні та методичні основи податкового планування

Тема 1. Податкове планування в системі загального планування підприємства

1.1. Поняття податкової політики підприємства, податкового менеджменту.

Поняття податкової політики підприємства та податкового менеджменту. Мотивація упровадження податкового планування на підприємстві: економічні, моральні, техніко-юридичні фактори.

1.2. Поняття податкового планування та податкового тягара підприємства.

Поняття податкового планування. Вплив податків на фінансове становище підприємства. Податковий тягар підприємства: методика розрахунку, вплив на впровадження заходів податкового планування.

1.3. Місце податкового планування в системі планування підприємства.

Відмінність між поняттями бюджетування податків та податкового планування. Схема реалізації та складові процесу бюджетування податків та податкового планування.

Тема 2. Податкові ризики в заходах податкового планування

2.1. Зовнішні та внутрішні ризики в податковому плануванні.

Законодавчі, організаційні, технологічні, комерційні, психологічні, соціальні ризики, ризики контролю та відповідальності. Порядок розрахунку ризиків і вплив на заходи податкового планування.

2.2. Законні та протизаконні способи мінімізації податків.

Поняття "обходу" податків, заниження бази оподаткування, приховування бази оподаткування.

Поняття ухилення від сплати податків. Критерії відмінностей понять податкового планування та ухилення від сплати податків. Негативні наслідки застосування незаконних способів мінімізації податків.

2.3. Поняття та наслідки удаваного та фіктивного правочину.

Поняття та наслідки удаваного та фіктивного правочину. Зміст та сутність судових доктрин: "сутність над формою", "ділова ціль", "угода за кроками".

Тема 3. Принципи та методи податкового планування на підприємстві

3.1. Загальні і спеціальні принципи податкового планування на підприємстві.

Загальні принципи податкового планування на підприємстві: принципи єдності (системності), участі, безперервності, гнучкості, точності.

Спеціальні принципи податкового планування на підприємстві: принципи законності, комплексності, оптимального співвідношення ризику та вигод, перспективності, альтернативності, натуральності.

3.2. Загальні методи податкового планування на підприємстві.

Методи: мікробалансів, графоаналітичних залежностей, матрично-балансовий, статистичні, розрахунково-аналітичний, нормативний, економіко-математичного моделювання.

3.3. Спеціальні методи податкового планування на підприємстві.

Методи: заміни відносин, розподілу відносин, делегування податків структурі-сателіту, використання офшорів, використання переваг міжнародних договорів, використання облікової політики, відстрочення податкового платежу.

Тема 4. Види та етапи податкового планування на підприємстві

4.1. Критерії відмінності податкового планування на макро- та мікрорівні.

Податкове планування на макро- та мікрорівні: сутність, критерії відмінності.

4.2. Класифікація видів податкового планування на підприємстві.

Класифікація видів податкового планування на підприємстві за сферою застосування, організаційною структурою суб'єкта податкового планування, організаційно-правовою формою суб'єкта податкового планування, характеру управлінських рішень, інструментарію. Стратегічне, поточне, індивідуальне, корпоративне, внутрішньодержавне, міждержавне, податкове планування з застосуванням податкових пільг, податкових "лазівок".

4.3. Етапи податкового планування на підприємстві.

Зміст та характеристика організаційно-підготовчого, дослідницького, планово-розробного та етапу практичної реалізації податкового планування на підприємстві.

Тема 5. Методика податкового планування на підприємстві

5.1. Інструментарій податкового планування.

Послідовність підбору даних для дослідження та оптимізації податкового поля підприємства.

Топологія та порядок систематизації схем оптимізації податкових платежів. Аналіз податкового поля підприємства, факторів податкових ризиків та систематизованих схем оптимізації податкових платежів.

5.2. Методика складання та підбір альтернативних проектів податкового планування.

Види проектів податкового планування. Методика складання та підбір альтернативних проектів податкового планування.

5.3. Порядок вибору оптимального проекту податкового планування на основі критеріїв оптимальності.

Критерії оптимальності в податковому плануванні: показники прибутковості проекту податкового планування, безризиковості проекту податкового планування, відсутності обмежень проекту податкового планування.

5.4. Порядок складання податкового плану та податкового календаря.

Поняття податкового плану та податкового календаря, процедура їх складання.

5.5. Моніторинг та коригування заходів податкового планування.

Порядок здійснення моніторингу виконання податкового плану. Зовнішні та внутрішні фактори впливу на виконання податкового плану.

Порядок коригування заходів податкового планування під зміни зовнішніх і внутрішніх факторів. Аналіз результатів податкового планування.

Змістовий модуль 2

Організація податкового планування окремих видів податків

Тема 6. Організаційні аспекти податкового планування на підприємстві

6.1. Методика обґрунтування доцільності формування системи податкового планування на підприємстві.

Організація ресурсного забезпечення податкового планування на підприємстві: кадрового, матеріального, інформаційного.

6.2. Структура та функції проектної групи з податкового планування.

Кваліфікаційні вимоги податкового менеджера. Порядок взаємодії податкової групи з іншими підрозділами підприємства: дирекцією підприємства, бухгалтерським підрозділом, планово-економічним підрозділом, підрозділом аудиту, юридичним підрозділом, підрозділом збуту, підрозділом постачання. Координація дій підрозділів підприємства стосовно заходів податкового планування.

6.3. Документообіг у рамках податкового планування.

Порядок організації документообігу в рамках податкового планування.

Тема 7. Податкове планування податку на прибуток

7.1. Особливості податкового планування податку на прибуток.

Взаємозв'язок податків. Топологія складання схем податкового планування податку на прибуток.

7.2. Складання проектів податкового планування з податку на прибуток.

Складання основних, резервних та аварійних проектів податкового планування з податку на прибуток на основі спеціальних методів податкового планування: заміни відносин, розподілу відносин, делегування податків структурі-сателіту, використання офшорів, використання переваг міжнародних договорів, використання облікової політики, відстрочення податкового платежу.

Вибір оптимального проекту податкового планування з податку на прибуток.

7.3. Трансфертне ціноутворення та його вплив на податкове планування.

Поняття трансфертного ціноутворення. Методи визначення трансфертних цін для цілей оподаткування.

Тема 8. Податкове планування податку на додану вартість

8.1. Особливості податкового планування податку на додану вартість.

Топологія складання схем податкового планування податку на додану вартість.

8.2. Складання проектів податкового планування з податку на додану вартість.

Складання основних, резервних та аварійних проектів податкового планування з податку на додану вартість на основі спеціальних методів податкового планування: заміни відносин, розподілу відносин, делегування податків структурі-сателіту, використання офшорів, використання облікової політики, відстрочення податкового платежу.

8.3. Вибір оптимального проекту податкового планування з податку на додану вартість.

Критерії вибору оптимального проекту податкового планування з податку на додану вартість.

Тема 9. Податкове планування інших податків і зборів

9.1. Особливості податкового планування інших податків і зборів.

Особливості податкового планування податку на доходи фізичних осіб, єдиного податку, єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

Топологія складання схем податкового планування податку на доходи фізичних осіб, єдиного податку, єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

9.2. Складання проектів податкового планування інших податків і зборів.

Складання основних, резервних та аварійних проектів податкового планування податку на доходи фізичних осіб, єдиного податку, єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

9.3. Вибір оптимального проекту податкового планування інших податків і зборів.

Вибір оптимального проекту податкового планування податку на доходи фізичних осіб, єдиного податку, єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

Тема 10. Міжнародне податкове планування

10.1. Категорійний апарат міжнародного податкового планування.

Принципи територіальності та резиденства. Поняття податкового доміцилія. Принципи міста призначення та країни походження. Система податкових заліків та податкових кредитів. Застосування міждержавних угод про уникнення подвійного оподаткування в міждержавному податковому плануванні.

10.2. Особливості індивідуального податкового планування.

Суб'єкти, об'єкти та мета індивідуального податкового планування. Застосування трастів в індивідуальному податковому плануванні.

10.3. Особливості корпоративного податкового планування.

Суб'єкти, об'єкти та мета корпоративного податкового планування. Особливості корпоративного податкового планування: поняття трансфертного ціноутворення, "шопінгу" міждержавних податкових угод. Основні операції з корпоративного планування: перерозподіл (диверсифікація) прибутку, заниження прибутку, утворення прибутку.

Застосування в податковому плануванні пірамідної структури транснаціональних корпорацій. Офшорні компанії. Торгово-закупіві базові компанії: збутові базові компанії, закупіві базові компанії. Базові ліцензійні компанії. Базові сервісні компанії. Кептингові страхові компанії.

4. Структура навчальної дисципліни

Із самого початку вивчення навчальної дисципліни кожен студент має бути ознайомлений як із робочою програмою навчальної дисципліни і формами організації навчання, так і зі структурою, змістом та обсягом кожного з її навчальних модулів, а також з усіма видами контролю та методикою оцінювання сформованих професійних компетентностей.

Вивчення студентом навчальної дисципліни відбувається шляхом послідовного і ґрунтовного опрацювання навчальних модулів. Навчальний модуль – це окремий, відносно самостійний блок дисципліни, який логічно об'єднує кілька навчальних елементів дисципліни за змістом та

взаємозв'язками. Тематичний план дисципліни складається з двох змістових модулів (табл. 4.1).

Таблиця 4.1

Структура залікового кредиту навчальної дисципліни

Назва змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		лекції	практичні і семінарські	проведення підсумкового контролю	самостійна робота		лекції	практичні і семінарські	проведення підсумкового контролю	самостійна робота
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль 1										
Теоретичні та методичні основи податкового планування										
<i>Тема 1.</i> Податкове планування в системі загального планування підприємства	12	2	2	–	8	20	2	2	–	16
<i>Тема 2.</i> Ризики в заходах податкового планування	12	2	2	–	8	20	2	2	–	16
<i>Тема 3.</i> Принципи і методи податкового планування на підприємстві	14	2	2	–	10	20	2	2	–	16
<i>Тема 4.</i> Види та етапи податкового планування на підприємстві	26	4	4	–	18	20	2	2	–	16
<i>Тема 5.</i> Методика податкового планування на підприємстві	26	4	4	–	16	24	2	2	–	20
Разом за змістовим модулем 1	88	14	14	–	60	104	10	10	–	84
Змістовий модуль 2										
Організація податкового планування окремих видів податків										
<i>Тема 6.</i> Організаційні аспекти податкового планування на підприємстві	12	2	2	–	8	18	2	2	–	14
<i>Тема 7.</i> Податкове планування податку на прибуток	24	4	4	–	16	36	4	4	–	28

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
<i>Тема 8.</i> Податкове планування податку на додану вартість	12	2	2	–	8	18	2	2	–	14
<i>Тема 9.</i> Податкове планування інших податків і зборів	22	4	4	–	14	18	2	2	–	14
<i>Тема 10.</i> Міжнародне податкове планування	18	2	2	–	14	18	2	2	–	14
Усього годин за модулем	88	14	14	–	60	108	12	12	–	84
Залік	4	–	–	4	–	4	–	–	4	–
Усього годин	180	28	28	4	120	216	22	22	4	168

5. Теми та плани семінарських занять

Семінарське заняття – це форма навчального заняття, за якої викладач організовує дискусію навколо попередньо визначених тем, до яких студенти готують тези виступів. На кожному семінарському занятті викладач оцінює підготовлені студентами доповіді та презентації з окреслених питань (табл. 5.1), їх виступи, активність у дискусії, вміння формулювати і відстоювати свою позицію тощо. Підсумкові бали за кожне семінарське заняття виставляються у відповідний журнал. Отримані студентом бали за окремі семінарські заняття враховуються в процесі накопичення підсумкових балів із даної навчальної дисципліни.

Таблиця 5.1

Перелік тем семінарських занять

Назва теми		Програмні запитання семінарського заняття	Кількість годин	Література
лекції	семінарського заняття			
1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1				
Теоретичні та методичні основи податкового планування				
<i>Тема 1.</i> Податкове планування в системі загального планування підприємства	Проблемні питання категорійного апарату податкового планування	1. Наукові підходи до визначення поняття податкового планування на підприємстві. 2. Наукові підходи до визначення поняття бюджетування податків на підприємстві	1	[1; 2; 4; 5]

Продовження табл. 5.1

1	2	3	4	5
<i>Тема 2.</i> Ризики в заходах податкового планування	Проблематика визначення ризиків у заходах податкового планування	1. Проблематика визначення критеріїв відмінності понять податкового планування та ухилення від сплати податків. 2. Способи мінімізації ризиків під час здійснення заходів податкового планування	1	[1 – 4; 11]
<i>Тема 3.</i> Принципи і методи податкового планування на підприємстві	Проблемні питання класифікації принципів і методів податкового планування на підприємстві	1. Проблематика класифікації методів податкового планування. 2. Наукові підходи до класифікації принципів податкового планування	1	[1; 2; 4; 5]
<i>Тема 4.</i> Види та етапи податкового планування на підприємстві	Проблематика класифікації видів та етапів податкового планування на підприємстві	1. Проблемні аспекти класифікації видів податкового планування на підприємстві 2. Проблемні аспекти визначення етапів податкового планування на підприємстві	2	[1; 2; 4 – 6]
<i>Тема 5.</i> Методика податкового планування на підприємстві	Проблемні питання визначення методичних засад податкового планування на підприємстві	1. Наукові підходи до визначення методик податкового планування. 2. Проблематика аналізу податкового поля підприємства	2	[1; 2; 4; 5]
Змістовий модуль 2				
Організація податкового планування окремих видів податків				
<i>Тема 6.</i> Організаційні аспекти податкового планування на підприємстві	Основні напрями визначення організаційних аспектів податкового планування на підприємстві	1. Наукові підходи до формування системи податкового планування на підприємстві. 2. Склад ресурсного забезпечення податкового планування на підприємстві	2	[1; 2; 4; 5; 7; 8]
<i>Тема 7.</i> Податкове планування податку на прибуток	Проблемні аспекти податкового планування податку на прибуток	1. Проблематика податкового планування податку на прибуток. 2. Проблемні аспекти складання схем податкового планування з податку на прибуток	2	[1; 2; 6]

1	2	3	4	5
<i>Тема 8.</i> Податкове планування податку на додану вартість	Проблемні аспекти податкового планування податку на додану вартість	1. Проблематика особливостей планування ПДВ. 2. Проблематика складання схем планування ПДВ	2	[1; 2; 6]
<i>Тема 9.</i> Податкове планування інших податків і зборів	Проблемні аспекти податкового планування інших податків і зборів	1. Проблематика визначення особливостей податкового планування єдиного податку. 2. Проблемні аспекти складання схем податкового планування з податку на доходи фізичних осіб	1	[1; 2; 6]
<i>Тема 10.</i> Міжнародне податкове планування	Проблемні аспекти міжнародного податкового планування	1. Проблемні аспекти податкового планування із застосуванням офшорів. 2. Особливості "шопінгу" угод про уникнення подвійного оподаткування	2	[1; 2; 9; 10; 12]
Разом годин за змістовими модулями			16	

6. Теми практичних занять

Практичне заняття – це форма навчального заняття, за якої викладач організовує детальний розгляд окремих теоретичних положень навчальної дисципліни і формує вміння та навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання студентом сформульованих завдань. Проведення таких занять ґрунтується на попередньо підготовленому методичному матеріалі – тестах для виявлення ступеня оволодіння необхідними теоретичними положеннями, наборі завдань різного рівня складності для розв'язування їх на занятті. Воно включає проведення попереднього контролю знань, вмінь і навичок студентів, постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю студентів, розв'язування завдань із їх обговоренням, розв'язування контрольних завдань, їх перевірку, оцінювання (табл. 6.1).

Перелік тем практичних занять

Назва змістового модуля	Теми практичних занять (за модулями)	Кількість годин	Література
<i>Змістовий модуль 1.</i> Теоретичні та методичні основи податкового планування	<i>Завдання 1.</i> Розробка заходів з мінімізації ризиків у податковому плануванні	1	[1; 2; 11]
	<i>Завдання 2.</i> Застосування загальних та спеціальних методів податкового планування	1	[1 – 7]
	<i>Завдання 3.</i> Розробка заходів з податкового планування в розрізі етапів податкового планування	1	[1; 2; 4; 5]
	<i>Завдання 4.</i> Підготовка до складання проектів податкового планування	1	[1; 2; 4]
<i>Змістовий модуль 2.</i> Організація податкового планування окремих видів податків	<i>Завдання 5.</i> Складання проектів податкового планування з податку на прибуток	2	[1; 2; 5]
	<i>Завдання 6.</i> Складання проектів податкового планування з податку на додану вартість	2	[1; 2; 5]
	<i>Завдання 7.</i> Складання проектів податкового планування з податку на доходи фізичних осіб, єдиного податку, єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування	2	[1; 2; 5]
	<i>Завдання 8.</i> Складання проектів податкового планування з податку на доходи фізичних осіб та податку на прибуток у міжнародному податковому плануванні	2	[1; 2; 5]
Разом годин за змістовими модулями		12	

6.1. Приклади типових практичних завдань за темами

Змістовий модуль 1

Теоретичні та методичні основи податкового планування

Тема 5. Засновник ТОВ "Омега" має бажання подарувати підприємству комп'ютер, ринкова вартість якого складає 6 тис. грн. ТОВ є платником податку на прибуток.

Рівень 1. Розрахувати податкові наслідки здійснення даної операції для ТОВ "Омега" у разі заданих умов.

Рівень 2. Визначити напрями оптимізації податку на прибуток для даної операції.

Рівень 3. Вибрати оптимальний проект за допомогою балансового та матрично-балансового методів.

Змістовий модуль 2

Організація податкового планування окремих видів податків

Тема 7. Підприємство – платник податку на прибуток і здійснює операції купівлі-продажу автомобілів.

Договірна вартість продажу автомобіля складає 360 тис. грн, у тому числі ПДВ 60 тис. грн. Вартість придбання автомобіля 240 тис. грн, у тому числі ПДВ 40 тис. грн.

Рівень 1. Розрахувати суму податкових платежів з операції продажу 1 автомобіля.

Рівень 2. Визначити шляхи оптимізації податкових платежів.

Рівень 3. Скласти проекти податкового планування в розрізі альтернативних варіантів оподаткування.

7. Самостійна робота

7.1. Завдання та форми самостійної роботи

Самостійна робота студента (СРС) – це форма організації навчального процесу, за якої заплановані завдання виконуються студентом самостійно під методичним керівництвом викладача.

Мета СРС – засвоєння в повному обсязі навчальної програми та формування у студентів загальних і професійних компетентностей, які відіграють суттєву роль у становленні майбутнього фахівця вищого рівня кваліфікації.

Навчальний час, відведений для самостійної роботи студентів денної форми навчання, визначається навчальним планом і становить 69 % (124 години) від загального обсягу навчального часу на вивчення дисципліни (180 години). У ході самостійної роботи студент має перетворитися на активного учасника навчального процесу, навчитися свідомо ставитися до оволодіння теоретичними і практичними знаннями, вільно орієнтуватися в інформаційному просторі, нести індивідуальну

відповідальність за якість власної професійної підготовки. СРС включає: опрацювання лекційного матеріалу; опрацювання та вивчення рекомендованої літератури, основних термінів та понять за темами навчальної дисципліни; підготовку до практичних і семінарських занять; підготовку до виступу на семінарських заняттях; поглиблене опрацювання окремих лекційних тем або питань; пошук (підбір) та огляд літературних джерел за заданою проблематикою дисципліни; аналітичний розгляд наукової публікації; контрольну перевірку студентами особистих знань за запитаннями для самодіагностики; підготовку до контрольних робіт та інших форм поточного контролю; підготовку до модульного контролю; систематизацію вивченого матеріалу.

Необхідним елементом успішного засвоєння матеріалу навчальної дисципліни є самостійна робота студентів із вітчизняною та зарубіжною спеціальною економічною літературою, нормативними актами з питань державного регулювання економіки, статистичними матеріалами. Основні види самостійної роботи, які запропоновані студентам для засвоєння теоретичних знань з навчальної дисципліни, наведені в табл. 7.1.

Таблиця 7.1

Завдання для самостійної роботи студентів та форми її контролю

Назва теми	Зміст самостійної роботи студентів	Кількість годин	Форми контролю СРС	Література
1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1				
Теоретичні та методичні основи податкового планування				
<i>Тема 1.</i> Податкове планування в системі загального планування підприємства	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття, огляд теоретичного матеріалу з теми	8	Презентація результатів. Експрес-опитування	Основна: [1; 2]. Додаткова: [2; 3]
<i>Тема 2.</i> Податкові ризики в заходах податкового планування	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського і практичного заняття, огляд теоретичного матеріалу з теми	16	Презентація результатів. Експрес-опитування	Основна: [1; 2]. Додаткова: [2; 6; 9]
<i>Тема 3.</i> Принципи і методи податкового планування на підприємстві	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського і практичного заняття, огляд теоретичного матеріалу з теми	12	Презентація результатів. Письмова контрольна робота	Основна: [1; 2]. Додаткова: [1; 2; 3; 4; 5]

Закінчення табл. 7.1

1	2	3	4	5
<i>Тема 4.</i> Види та етапи податкового планування на підприємстві	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського і практичного заняття, огляд теоретичного матеріалу з теми	8	Презентація результатів. Експрес-опитування	Основна: [1; 2]. Додаткова: [2; 3; 4; 5]
<i>Тема 5.</i> Методика податкового планування на підприємстві	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського і практичного заняття, огляд теоретичного матеріалу з теми	16	Презентація результатів. Тестування	Основна: [1; 2]. Додаткова: [3]
Усього за змістовим модулем 1		60		
Змістовий модуль 2				
Організація податкового планування окремих видів податків				
<i>Тема 6.</i> Організаційні аспекти податкового планування на підприємстві	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття, огляд теоретичного матеріалу з теми	8	Презентація результатів. Експрес-опитування	Основна: [1; 2]. Додаткова: [2; 5]
<i>Тема 7.</i> Податкове планування податку на прибуток	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського і практичного заняття, огляд теоретичного матеріалу з теми	16	Презентація результатів. Експрес-опитування	Основна: [1; 2]. Додаткова: [3; 4]
<i>Тема 8.</i> Податкове планування податку на додану вартість	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського і практичного заняття, огляд теоретичного матеріалу з теми	14	Презентація результатів. Експрес-опитування	Основна: [1; 2]. Додаткова: [3; 4]
<i>Тема 9.</i> Податкове планування інших податків і зборів	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського і практичного заняття, огляд теоретичного матеріалу з теми	12	Презентація результатів. Експрес-опитування	Основна: [1; 2]. Додаткова: [3; 4]
<i>Тема 10.</i> Міжнародне податкове планування	Вивчення лекційного матеріалу; підготовка до семінарського і практичного заняття, огляд теоретичного матеріалу з теми	10	Презентація результатів. Тестування	Основна: [1; 2]. Додаткова: [3; 7; 8; 10]
Усього за змістовим модулем 2		60		
Залік		4		
Усього за дисципліною		124		

7.2. Контрольні запитання для самодіагностики

Тема 1. Податкове планування в системі загального планування підприємства

1. Поняття податкового планування на підприємстві.
2. Поняття податкової політики підприємства.
3. Форми податкової політики підприємства.
4. Поняття податкового менеджменту.
5. Фактори мотивації впровадження податкового планування на підприємстві.
6. Методика розрахунку податкового тягаря підприємства.
7. Місце податкового планування в системі планування підприємства.
8. Поняття бюджетування податків і податкового планування, їх відмінність.
9. Складові процесу бюджетування податків та податкового планування.

Тема 2. Ризики в заходах податкового планування

1. Зовнішні ризики в податковому плануванні.
2. Внутрішні ризики в податковому плануванні.
3. Порядок визначення ризиків у податковому плануванні.
4. Законні способи мінімізації податків.
5. Протизаконні способи мінімізації податків.
6. Поняття ухилення від сплати податків.
7. Критерії відмінності понять податкового планування та ухилення від сплати податків.
8. Поняття та наслідки удаваного та фіктивного правочину.
9. Зміст та сутність судових доктрин: "сутність над формою", "ділова ціль", "угода по кроках".

Тема 3. Принципи і методи податкового планування на підприємстві

1. Загальні принципи податкового планування на підприємстві.
2. Спеціальні принципи податкового планування на підприємстві.
3. Загальні методи податкового планування на підприємстві.
4. Застосування методу розподілу відносин у податковому плануванні.
5. Застосування методу заміни відносин в податковому плануванні.

6. Застосування методу відстрочення податкового платежу в податковому плануванні.

7. Застосування методу використання офшорів у податковому плануванні.

8. Застосування методу використання податкової політики в податковому плануванні.

10. Застосування методу делегування податків структурі-сателіту в податковому плануванні.

11. Застосування методу використання переваг міжнародних договорів в податковому плануванні.

Тема 4. Види та етапи податкового планування на підприємстві

1. Критерії відмінності податкового планування на макро- та мікрорівні.

2. Класифікація видів податкового планування на підприємстві за сферою застосування.

3. Класифікація видів податкового планування на підприємстві за організаційною структурою.

4. Класифікація видів податкового планування на підприємстві за організаційно-правовою формою суб'єкта податкового планування.

5. Класифікація видів податкового планування на підприємстві за характером управлінських рішень.

6. Класифікація видів податкового планування на підприємстві за інструментарієм.

7. Зміст та характеристика організаційно-підготовчого етапу податкового планування на підприємстві.

8. Зміст та характеристика дослідницького етапу податкового планування на підприємстві.

9. Зміст та характеристика планово-розробчого етапу податкового планування на підприємстві.

10. Зміст та характеристика етапу практичної реалізації податкового планування на підприємстві.

Тема 5. Методика податкового планування на підприємстві

1. Інструментарій податкового планування.

2. Послідовність підбору даних для дослідження та оптимізації податкового поля підприємства.

3. Поняття та види податкових схем.
4. Порядок систематизації схем оптимізації податкових платежів.
5. Аналіз податкового поля підприємства.
6. Поняття проектів податкового планування.
7. Види проектів податкового планування.
8. Методика складання та підбір альтернативних проектів податкового планування.
9. Критерії оптимальності в податковому плануванні.
10. Порядок вибору оптимального проекту оподаткування на основі критеріїв оптимальності.
11. Порядок складання податкового плану та податкового календаря.
12. Порядок здійснення моніторингу виконання податкового плану.
13. Зовнішні та внутрішні фактори впливу на виконання податкового плану.
14. Аналіз результатів податкового планування.
15. Порядок розробки податкового календаря.
16. Порядок розробки податкового плану.

Тема 6. Організаційні аспекти податкового планування на підприємстві

1. Методика обґрунтування доцільності формування системи податкового планування на підприємстві.
2. Організація ресурсного забезпечення податкового планування на підприємстві.
3. Структура та функції проектної групи з податкового планування.
4. Функції податкового менеджера.
5. Порядок взаємодії податкової групи з іншими підрозділами підприємства.
6. Координація дій підрозділів підприємства стосовно заходів податкового планування.
7. Документообіг у рамках податкового планування.

Тема 7. Податкове планування податку на прибуток

1. Особливості податкового планування податку на прибуток.
2. Взаємозв'язок податків.
3. Топологія складання схем податкового планування податку на прибуток.

4. Складання проектів податкового планування з податку на прибуток на основі методу заміни відносин.

5. Складання проектів податкового планування з податку на прибуток на основі методу розподілу відносин.

6. Складання проектів податкового планування з податку на прибуток на основі методу делегування податків структурі-сателіту.

7. Складання проектів податкового планування з податку на прибуток на основі методу використання офшорів.

8. Складання проектів податкового планування з податку на прибуток на основі методу використання облікової політики.

9. Складання проектів податкового планування з податку на прибуток на основі методу відстрочення податкового платежу.

10. Вибір оптимального проекту податкового планування з податку на прибуток.

11. Поняття трансфертного ціноутворення, "шопінгу" міждержавних податкових угод.

Тема 8. Податкове планування податку на додану вартість

1. Особливості податкового планування податку на додану вартість.

2. Топологія складання схем податкового планування з податку на додану вартість.

3. Складання проектів податкового планування з податку на додану вартість на основі методу заміни відносин.

4. Складання проектів податкового планування з податку на додану вартість на основі методу розподілу відносин.

5. Складання проектів податкового планування з податку на додану вартість на основі методу делегування податків структурі-сателіту.

6. Складання проектів податкового планування з податку на додану вартість на основі методу використання офшорів.

7. Складання проектів податкового планування з податку на додану вартість на основі методу відстрочення податкового платежу.

8. Вибір оптимального проекту податкового планування з податку на додану вартість.

Тема 9. Податкове планування інших податків і зборів

1. Особливості податкового планування з податку на доходи фізичних осіб.

2. Особливості податкового планування з єдиного податку.
3. Особливості податкового планування з єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.
4. Складання проектів податкового планування з податку на доходи фізичних осіб.
5. Складання проектів податкового планування з єдиного податку.
6. Складання проектів податкового планування з єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.
7. Вибір оптимального проекту податкового планування з податку на доходи фізичних осіб.
8. Вибір оптимального проекту податкового планування з єдиного податку.
9. Вибір оптимального проекту податкового планування з єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

Тема 10. Міжнародне податкове планування

1. Принципи територіальності та резиденства.
2. Поняття податкового доміціля.
3. Принципи міста призначення та країни походження.
4. Система податкових заліків і податкових кредитів.
5. Застосування міждержавних угод про уникнення подвійного оподаткування в міждержавному податковому плануванні.
6. Суб'єкти, об'єкти та мета індивідуального та корпоративного податкового планування.
7. Особливості корпоративного податкового планування.
8. Призначення та принцип дії торгово-закупівельних базових компаній.
9. Особливості індивідуального міждержавного податкового планування.

8. Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально-консультативна робота здійснюється за графіком індивідуально-консультативної роботи у формі індивідуальних занять, консультацій, перевірки виконання індивідуальних завдань, перевірки та захисту завдань, що винесені на поточний контроль тощо.

Формами організації індивідуально-консультативної роботи є:

а) за засвоєнням теоретичного матеріалу: консультації індивідуальні (запитання – відповідь) та групові (розгляд типових прикладів – ситуацій);

б) за засвоєнням практичного матеріалу: консультації індивідуальні та групові;

в) для комплексного оцінювання засвоєння програмного матеріалу: індивідуальне здавання виконаних робіт.

9. Методи навчання

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів передбачене застосування як активних, так і інтерактивних навчальних технологій, серед яких: лекції проблемного характеру, міні-лекції, робота в малих групах, семінари-дискусії, мозкові атаки, кейс-метод, презентації, ознайомлювальні (початкові) ігри, метод проектної роботи, комп'ютерні симуляції, метод Дельфі, метод сценаріїв, банки візуального супроводу (табл. 9.1 і 9.2).

Таблиця 9.1

Розподіл форм та методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни

Тема	Практичне застосування навчальних технологій
1	2
Тема 1. Податкове планування в системі загального планування підприємства	Лекція проблемного характеру з питання "Форми податкової політики підприємства"
Тема 2. Ризики в заходах податкового планування	Лекція проблемного характеру з питання "Класифікація ризиків податкового планування"
Тема 3. Принципи і методи податкового планування на підприємстві	Лекція проблемного характеру з питання "Принципи податкового планування", "Методи податкового планування"
Тема 4. Види та етапи податкового планування на підприємстві	Лекція проблемного характеру з питання "Класифікація видів податкового планування"
Тема 5. Методика податкового планування на підприємстві	Лекція проблемного характеру з питання "Складові методики податкового планування на підприємстві"
Тема 6. Організаційні аспекти податкового планування на підприємстві	Міні-лекція з питання "Ресурсне забезпечення податкового планування на підприємстві"

1	2
Тема 7. Податкове планування податку на прибуток	Міні-лекція з питання "Правила і критерії прийняття рішень в умовах невизначеності", банки візуального супроводу
Тема 8. Податкове планування податку на додану вартість	Міні-лекція з питання "Схеми податкового планування податку на додану вартість"
Тема 9. Податкове планування інших податків і зборів	Міні-лекція з питання "Схеми податкового планування інших податків і зборів"
Тема 10. Міжнародне податкове планування	Лекція проблемного характеру з питання "Методи міжнародного податкового планування"

Основні відмінності активних та інтерактивних методів навчання від традиційних визначаються не тільки методикою і технікою викладання, але й високою ефективністю навчального процесу, який виявляється у: високій мотивації студентів; закріпленні теоретичних знань на практиці; підвищенні самосвідомості студентів; формуванні здатності приймати самостійні рішення; формуванні здатності до ухвалення колективних рішень; формуванні здатності до соціальної інтеграції; набуття навичок вирішення конфліктів; розвитку здатності до знаходження компромісів.

Лекції проблемного характеру – один із найважливіших елементів проблемного навчання студентів. Вони передбачають поряд із розглядом основного лекційного матеріалу встановлення та розгляд кола проблемних питань дискусійного характеру, які недостатньо розроблені в науці й мають актуальне значення для теорії та практики. Лекції проблемного характеру відрізняються поглибленою аргументацією матеріалу, що викладається. Вони сприяють формуванню у студентів самостійного творчого мислення, прищеплюють їм пізнавальні навички. Студенти стають учасниками наукового пошуку та вирішення проблемних ситуацій.

Міні-лекції передбачають викладення навчального матеріалу за короткий проміжок часу й характеризуються значною ємністю, складністю логічних побудов, образів, доказів та узагальнень. Вони проводяться, як правило, як частина заняття-дослідження. Міні-лекції відрізняються від повноформатних лекцій значно меншою тривалістю. Зазвичай міні-лекції тривають не більше 10 – 15 хвилин і використовуються для того, щоб стисло донести нову інформацію до всіх слухачів. Міні-лекції часто застосовуються як частини цілісної теми, яку бажано викладати повноформатною лекцією, щоб не втомлювати аудиторію. Тоді інформація надається по черзі кількома окремими сегментами, між якими застосовуються інші форми й методи навчання.

Семінари-дискусії передбачають обмін думками і поглядами учасників з приводу даної теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди та переконання, виробляють вміння формулювати думки й висловлювати їх.

Робота в малих групах дає змогу структурувати практично-семінарські заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного студента в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду соціального спілкування.

Мозкові атаки – метод розв'язання невідкладних завдань, сутність якого полягає в тому, щоб висловити якомога більшу кількість ідей за дуже обмежений проміжок часу, обговорити і здійснити їх селекцію.

Презентації – виступи перед аудиторією, що використовуються для представлення певних досягнень, результатів роботи групи звіту про виконання індивідуальних завдань, проектних робіт. Презентації можуть бути як індивідуальними, наприклад виступ одного слухача, так і колективними, тобто виступи двох та більше слухачів.

Метод сценаріїв полягає в розробці ймовірних моделей поведінки та розвитку конкретних явищ у перспективі.

Таблиця 9.2

Використання методик активізації процесу навчання

Тема навчальної дисципліни	Практичне застосування методик	Методики активізації процесу навчання
1	2	3
<i>Тема 1.</i> Податкове планування в системі загального планування підприємства	<i>Семінарське заняття.</i> Тема "Проблемні питання категорійного апарату податкового планування"	Семінари-дискусії, презентації
<i>Тема 2.</i> Ризики в заходах податкового планування	<i>Семінарське заняття.</i> Тема "Проблематика визначення ризиків в заходах податкового планування". <i>Завдання 1.</i> Розробка заходів із мінімізації ризиків у податковому плануванні	Семінари-дискусії, робота в малих групах, мозкові атаки
<i>Тема 3.</i> Принципи і методи податкового планування на підприємстві	<i>Семінарське заняття.</i> Тема "Проблемні питання класифікації принципів і методів податкового планування на підприємстві". <i>Завдання 2.</i> Застосування загальних та спеціальних методів податкового планування	Семінари-дискусії, презентації, робота в малих групах

Продовження табл. 9.2

1	2	3
<i>Тема 4.</i> Види та етапи податкового планування на підприємстві	<i>Семінарське заняття.</i> Тема "Проблематика класифікації видів та етапів податкового планування на підприємстві". <i>Завдання 3.</i> Розробка заходів із податкового планування в розрізі етапів податкового планування	Семінари-дискусії, презентації, робота в малих групах
<i>Тема 5.</i> Методика податкового планування на підприємстві	<i>Семінарське заняття.</i> Тема "Проблемні питання визначення методичних засад податкового планування на підприємстві". <i>Завдання 4.</i> Підготовка до складання проектів податкового планування	Семінари-дискусії, презентації, робота в малих групах, метод сценаріїв
<i>Тема 6.</i> Організаційні аспекти податкового планування на підприємстві	<i>Семінарське заняття.</i> Тема "Основні напрями визначення організаційних аспектів податкового планування на підприємстві"	Семінари-дискусії, презентації
<i>Тема 7.</i> Податкове планування податку на прибуток	<i>Семінарське заняття.</i> Тема "Проблемні аспекти податкового планування податку на прибуток". <i>Завдання 5.</i> Складання проектів податкового планування з податку на прибуток	Семінари-дискусії, презентації, робота в малих групах, метод сценаріїв
<i>Тема 8.</i> Податкове планування податку на додану вартість	<i>Семінарське заняття.</i> Тема "Проблемні аспекти податкового планування податку на додану вартість". <i>Завдання 6.</i> Складання проектів податкового планування з податку на додану вартість	Семінари-дискусії, презентації, робота в малих групах, метод сценаріїв
<i>Тема 9.</i> Податкове планування інших податків і зборів	<i>Семінарське заняття.</i> Тема "Проблемні аспекти податкового планування інших податків і зборів". <i>Завдання 7.</i> Складання проектів податкового планування з податку на доходи фізичних осіб, єдиного податку, єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування	Семінари-дискусії, презентації, робота в малих групах, метод сценаріїв

1	2	3
Тема 10. Міжнародне податкове планування	Семінарське заняття. Тема "Проблемні аспекти міжнародного податкового планування". Завдання 8. Складання проєктів в міжнародному податковому плануванні	Семінари-дискусії, презентації, робота в малих групах, метод сценаріїв

10. Методи контролю

Система оцінювання сформованих компетентностей (див. табл. 2.1) у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, семінарські, практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою. Відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця, контрольні заходи включають:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних, семінарських занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 100 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту отримати залік, – 60 балів);

модульний контроль, що проводиться з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті *інтегровану* оцінку результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля;

підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі заліку.

Поточний контроль з даної навчальної дисципліни проводиться в таких формах:

активна робота на лекційних заняттях;

активна участь у виконанні практичних завдань;

активна участь у дискусії та презентації матеріалу на семінарських заняттях;

захист індивідуального розрахункового завдання;
проведення поточного тестування;
проведення письмової контрольної роботи;
експрес-опитування.

Порядок проведення поточного оцінювання знань студентів.

Оцінювання знань студента під час семінарських і практичних занять та виконання індивідуальних завдань проводиться за накопичувальною 100-бальною системою за такими критеріями:

розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються;

ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни;

ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються;

вміння поєднувати теорію з практикою під час розгляду виробничих ситуацій, розв'язанні задач, проведенні розрахунків у процесі виконання індивідуальних завдань та завдань, винесених на розгляд в аудиторії;

логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і у ході виступів в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки;

арифметична правильність виконання індивідуального та комплексного розрахункового завдання.

Максимально можливий бал за конкретним завданням ставиться за умови відповідності індивідуального завдання студента або його усної відповіді всім зазначеним критеріям. Відсутність тієї або іншої складової знижує кількість балів. У процесі оцінювання індивідуальних завдань увага також приділяється якості, самостійності та своєчасності здачі виконаних завдань викладачу, згідно з графіком навчального процесу. Якщо якась із вимог не буде виконана, то бали будуть знижені.

Поточний тестовий контроль проводиться 2 рази за семестр. Тест включає запитання одиничного і множинного вибору щодо перевірки знань основних категорій навчальної дисципліни.

Письмова контрольна робота проводиться 2 рази за семестр та включає практичні завдання різного рівня складності відповідно до тем змістового модуля.

Критерії оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів. Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання

позааудиторної самостійної роботи студентів, є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, навички і прийоми виконання практичних завдань, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та обробку, самореалізація на практичних та семінарських заняттях.

Критеріями оцінювання есе є:

здатність проводити критичну та незалежну оцінку певних проблемних питань;

вміння пояснювати альтернативні погляди та наявність власної точки зору, позиції на певне проблемне питання;

застосування аналітичних підходів;

якість і чіткість викладення міркувань;

логіка, структуризація та обґрунтованість висновків щодо конкретної проблеми;

самостійність виконання роботи;

грамотність подачі матеріалу;

використання методів порівняння, узагальнення понять та явищ;

оформлення роботи.

11. Розподіл балів, які отримують студенти

Система оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей студентів денної форми навчання наведена в табл. 11.1.

Розподіл балів у межах тем змістових модулів наведено в табл. 11.2.

Максимальну кількість балів, яку може накопичити студент протягом тижня за формами та методами навчання, наведено в табл. 11.3.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни визначається відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця (табл. 11.4).

Оцінки за цією шкалою заносяться до відомостей обліку успішності, індивідуального навчального плану студента та іншої академічної документації.

Система оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей

Професійні компетентності		Навчальний тиждень	Год	Методи та форми навчання			Оцінка рівня сформованості компетентностей		
							Форми контролю	Максимальний бал	
1		2	3	4			5	6	
Змістовий модуль 1. Теоретичні та методичні основи податкового планування									
33	ППМР 1	Використовувати інструменти податкового планування	1	Ауд.	2	Лекція	Тема 1. "Податкове планування в системі загального планування підприємства"	Робота на лекції	0,5
					2	Семинарське заняття	Тема семінарського заняття "Проблемні питання категорійного апарату податкового планування"	Активна участь у дискусії	4
					СРС	2	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття, огляд теоретичного матеріалу з теми	Презентація результатів. Експрес-опитування
ППМР 1	Використовувати інструменти податкового планування	2	Ауд.	2	Лекція	Тема 2. "Ризики в заходах податкового планування"	Робота на лекції	0,5	
				1	Семинарське заняття	Тема семінарського заняття "Проблематика визначення ризиків у заходах податкового планування"	Активна участь у дискусії	4	
				1	Практичне заняття	Завдання 1. Розробка заходів із мінімізації ризиків у податковому плануванні	Активна участь у виконанні практичних завдань	2	

Продовження табл. 11.1

1		2	3		4		5	6
			СРС	4	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського і практичного заняття, огляд теоретичного матеріалу з теми	Презентація результатів. Експрес-опитування	0,5
ППМР 1	Визначати схеми податкової оптимізації, застосовувати методи податкового планування	3	Ауд.	2	Лекція	Тема 3. "Принципи і методи податкового планування на підприємстві"	Робота на лекції	0,5
				2	Семінарське заняття	Тема семінарського заняття "Проблемні питання класифікації принципів і методів податкового планування на підприємстві"	Активна участь у дискусії	3
			СРС	2	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського, огляд теоретичного матеріалу з теми	Презентація результатів	1
ППМР 1	Визначати схеми податкової оптимізації, застосовувати методи податкового планування	4	Ауд.	2	Лекція	Тема 3. "Принципи і методи податкового планування на підприємстві"	Робота на лекції	0,5
				2	Практичне заняття	Завдання 2. Застосування загальних та спеціальних методів податкового планування	Активна участь у виконанні практичних завдань	4
			СРС	2	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, до контрольної роботи	Письмова контрольна робота	8
ППМР 1	Використовувати інструменти податкового планування	5	Ауд.	2	Лекція	Тема 4. "Види та етапи податкового планування на підприємстві"	Робота на лекції	0,5

Продовження табл. 11.1

1		2	3		4		5	6
				2	Семінарське заняття	Тема семінарського заняття "Проблематика класифікації видів та етапів податкового планування на підприємстві"	Активна участь у дискусії	2
				СРС	1	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття, огляд теоретичного матеріалу з теми	Презентація результатів. Експрес-опитування
ППМР 1	Використовувати інструменти податкового планування	6	Ауд.	2	Лекція	Тема 4. "Види та етапи податкового планування на підприємстві"	Робота на лекції	0,5
				2	Практичне заняття	<i>Завдання 3.</i> Розробка заходів із податкового планування в аспекті етапів податкового планування	Активна участь у виконанні практичних завдань	3
				СРС	1	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу підготовка до практичного заняття, огляд теоретичного матеріалу з теми	Презентація результатів. Експрес-опитування
ППМР 1	Визначати податкове навантаження на підприємство, застосовувати методи податкового планування	7	Ауд.	2	Лекція	Тема 5. "Методика податкового планування на підприємстві "	Робота на лекції	0,5
				1	Семінарське заняття	Тема семінарського заняття "Проблемні питання визначення методичних засад податкового планування на підприємстві"	Активна участь у дискусії	3
				1	Практичне заняття	<i>Завдання 4.</i> Підготовка до складання проектів податкового планування	Презентація результатів	4

1		2	3		4		5	6
			СРС	2	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття, огляд теоретичного матеріалу з теми	Презентація результатів; Експрес-опитування	0,5
Змістовий модуль 2. Організація податкового планування окремих видів податків								
ППМР 2	Здійснювати заходи щодо організації та методичного забезпечення податкового планування на підприємстві	8	Ауд.	2	Лекція	Тема 6. "Організаційні аспекти податкового планування на підприємстві"	Робота на лекції	0,5
				2	Семінарське заняття	Тема семінарського заняття "Основні напрями визначення організаційних аспектів податкового планування на підприємстві"	Активна участь у дискусії	5
			СРС	2	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття, огляд теоретичного матеріалу з теми	Експрес-опитування	2
ППМР 2	Прогнозувати господарські рішення з урахуванням факторів оптимізації податків та податкових ризиків, здійснювати податкове планування податку на прибуток	9	Ауд.	2	Лекція	Тема 7 "Податкове планування податку на прибуток"	Робота на лекції	0,5
				2	Семінарське заняття	Тема семінарського заняття "Проблемні аспекти податкового планування податку на прибуток. <i>Завдання 5.</i> Складання проектів податкового планування з податку на прибуток"	Активна участь у дискусії	6
			СРС	2	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття, огляд теоретичного матеріалу з теми	Презентація результатів	0,5

1		1	3		4		5	6
ППМР 2	Здійснювати податкове планування податку на додану вартість	10	Ауд.	2	Лекція	Тема 8. "Податкове планування податку на додану вартість"	Робота на лекції	0,5
				2	Семинарське заняття	Тема семінарського заняття "Проблемні аспекти податкового планування податку на додану вартість"	Активна участь у дискусії	2,5
			СРС	2	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття, огляд теоретичного матеріалу з теми	Презентація результатів	0,5
ППМР 2	Прогнозувати господарські рішення з урахуванням факторів оптимізації податків та податкових ризиків. Здійснювати податкове планування податку на додану вартість	11	Ауд.	2	Лекція	Тема 8. "Податкове планування податку на додану вартість"	Робота на лекції	0,5
				2	Практичне заняття	Завдання 6. Складання проектів податкового планування з податку на додану вартість	Активна участь у виконанні практичних завдань	3
			СРС	4	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, огляд теоретичного матеріалу з теми	Презентація результатів	0,5
ППМР 2	Здійснювати податкове планування інших податків і зборів	12	Ауд.	2	Лекція	Тема 9. "Податкове планування інших податків і зборів"	Робота на лекції	0,5

1		2	3		4		5	6
				2	Семінарське заняття	Тема семінарського заняття "Проблемні аспекти податкового планування інших податків і зборів". <i>Завдання 7.</i> Складання проектів податкового планування з податку на доходи фізичних осіб, єдиного податку, єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування	Активна участь у дискусії	5
			СРС	2	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття, огляд теоретичного матеріалу з теми	Експрес-опитування	0,5
ППМР 2	Прогнозувати господарські рішення з урахуванням факторів оптимізації податків та податкових ризиків. Здійснювати міжнародне податкове планування	13		2	Лекція	Тема 10. "Міжнародне податкове планування"	Робота на лекції	0,5
			Ауд.	2	Семінарське заняття	Тема семінарського заняття "Проблемні аспекти міжнародного податкового планування". <i>Завдання 8.</i> Складання проектів податкового планування з податку на доходи фізичних осіб та податку на прибуток в міжнародному податковому плануванні	Тестування	5
			СРС	2	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття, огляд теоретичного матеріалу з теми	Експрес-опитування	2,5

Закінчення табл. 11.1

1	2	3		4		5	6
Підсумковий контроль	14	Ауд.	2	Залік	Написання підсумкових тестів, вирішення практичних завдань на різні теми, що входять до підсумкового контролю	Підсумковий контроль	20
		СРС	4	Підготовка до заліку	Повторення матеріалів змістових модулів		
Усього годин			180	Загальна кількість балів із дисципліни			100
<i>з них:</i>							
<i>Аудиторні</i>			56	31 %	<i>поточний контроль</i>		80
<i>Самостійна робота</i>			124	69 %	<i>підсумковий контроль</i>		20

Таблиця 11.2

39

Розподіл балів за темами

Поточне тестування та самостійна робота										Підсумковий тест	Сума
Змістовий модуль 1. Теоретичні та методичні основи податкового планування					Змістовий модуль 2. Організація податкового планування окремих видів податків						
Податкове планування в системі загального планування підприємства	Ризики в заходах податкового планування	Принципи і методи податкового планування на підприємстві	Види та етапи податкового планування на підприємстві	Методика податкового планування на підприємстві	Організаційні аспекти податкового планування на підприємстві	Податкове планування податку на прибуток	Податкове планування податку на додану вартість	Податкове планування інших податків і зборів	Міжнародне податкове планування		
5	7	17	7	8	7,5	7	7,5	6	8	20	100

Таблиця 11.3

Розподіл балів за тижнями

Теми змістового модуля			Лекційні заняття	Практичні заняття	Семинарські заняття	Презентація	Письмова контрольна робота	Усього
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Змістовий модуль 1. Теоретичні та методичні основи податкового планування	<i>Тема 1.</i> Податкове планування в системі загального планування підприємства	1 тиждень	0,5	–	4,0	0,5	–	5,0
	<i>Тема 2.</i> Ризики в заходах податкового планування	2 тиждень	0,5	2,0	4,0	0,5	–	7,0
	<i>Тема 3.</i> Принципи і методи податкового планування на підприємстві	3 тиждень	0,5	–	3,0	1	–	4,5
		4 тиждень	0,5	4,0	–	–	8,0	12,5
	<i>Тема 4.</i> Види та етапи податкового планування на підприємстві	5 тиждень	0,5	–	2,0	0,5	–	3,0
		6 тиждень	0,5	3,0	–	0,5	–	4,0
	<i>Тема 5.</i> Методика податкового планування на підприємстві	7 тиждень	0,5	4,0	3,0	0,5	–	8,0
<i>Тема 6.</i> Організаційні аспекти податкового планування на підприємстві	8 тиждень	0,5	5,0	–	2	–	7,5	
Змістовий модуль 2. Організація податкового планування окремих видів податків	<i>Тема 7.</i> Податкове планування податку на прибуток	9 тиждень	0,5	–	6,0	0,5	–	7,0
	<i>Тема 8.</i> Податкове планування ПДВ	10 тиждень	0,5	–	2,5	0,5	–	3,5
		11 тиждень	0,5	3,0	–	0,5	–	4,0
	<i>Тема 9.</i> Податкове планування інших податків і зборів	12 тиждень	0,5	–	5,0	0,5	–	6,0
	<i>Тема 10.</i> Міжнародне податкове планування	13 тиждень	0,5	–	5,0	3,5	–	8,0
<i>Підсумковий контроль за всіма темами</i>	14 тиждень	–	–	–	–	20	20,0	
Усього			6,5	21,0	34,5	11,0	28,0	100,0

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно	не зараховано
1 – 34	F		

12. Рекомендована література**12.1. Основна**

1. Иванов Ю. Б. Налоговое планирование: принципы, методы, инструментарий : монография / Ю. Б. Иванов, В. В. Карпова, Л. Н. Карпов. – Х. : ИД "ИНЖЭК", 2006. – 272 с.

2. Карпова В. Оптимизация налоговых платежей / В. Карпова. – Х : "Издательский дом "Фактор", 2012. – 208 с.

12.2. Додаткова

3. Брызгалин А. В. Налоговая оптимизация: принципы, методы, рекомендации, арбитражная практика / А. В. Брызгалин, В. Р. Берник, А. Н. Головкин. – Екатеринбург: Издательство "Налоги и финансовое право", 2002. – 272 с.

4. Вылкова Е. Налоговое планирование / Е. Вылкова, М. Романовский. – СПб. : Питер, 2004. – 634 с.

5. Загородній А. Г. Податки та податкове планування підприємницької діяльності : монографія / А. Г. Загородній, А. В. Єлісєєв. – Львів : Центр Бізнес-Сервісу, 2003. – 152 с.

6. Кізима А. Я. Податковий менеджмент : навч.-метод. посіб. / А. Я. Кізима. – Тернопіль : Астон, 2002. – 166 с.

7. Козенкова Т. А. Налоговое планирование на предприятии / Т. А. Козенкова. – М. : Изд-во "АиН", 1999. – 64 с.

8. Литвиненко Я. В. Податкова політика : навч. посіб. / Я. В. Литвиненко. – К. : МАУП, 2003. – 224 с.

9. Пеппер Дж. Антиоффшор. Практическая энциклопедия международного и финансового планирования / Дж. Пеппер. – Ч. 2. – М. : Ирбис-Пресс, 2002. – 224 с.

10. Пеппер Дж. Практическая энциклопедия международного и финансового планирования / Дж. Пеппер. – М. : ИНФРА-М, 1998. – 202 с.

11. Тихонов Д. Налоговое планирование и минимизация налоговых рисков / Д. Тихонов, Л. Липник. – М. : Альпина Бизнес Букс, 2004. – 253 с.

12. Уманців Ю. М. Офшорне підприємництво у сучасній економіці : монографія / Ю. М. Уманців, Ю. А. Швед. – К. : Атіка, 2004. – 144 с.

12.3. Інформаційні ресурси

13. Єдиний державний реєстр судових рішень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua>.

14. Нормативно-правова база України на офіційному веб-порталі Верховної ради України. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws#>.

15. Офіційний веб-сайт Міністерства фінансів України. – Режим доступу : <http://minfin.kmu.gov.ua>.

16. Офіційний портал Державної фіскальної служби України. – Режим доступу : <http://sfs.gov.ua>.

Додатки

Додаток А

Таблиця А.1

Структура складових професійних компетентностей з навчальної дисципліни "Податкове планування та мінімізація податкових ризиків" за Національною рамкою кваліфікацій України

43

Складові компетентності, яка формується в рамках теми	Мінімальний досвід	Знання	Вміння	Комунікації	Автономність і відповідальність
1	2	3	4	5	6
Тема 1. Податкове планування в системі загального планування підприємства					
Використовувати інструменти податкового планування	Сутність податкового планування. Основні вимоги до побудови системи податкового планування	Основні елементи системи податкового планування	Використовувати інструменти податкового планування щодо формування політики податкового планування	Обґрунтування рішень щодо формування політики податкового планування	Самостійність у виборі інструментів податкового планування
Тема 2. Ризики в заходах податкового планування					
Використовувати інструменти податкового планування	Поняття та ідентифікація ризиків в заходах податкового планування	Основні види ризиків в заходах податкового планування	Ідентифікувати ризики в заходах податкового планування	Обґрунтування рішень з урахуванням ризиків в заходах податкового планування	Самостійність щодо ідентифікації ризиків в заходах податкового планування
Тема 3. Принципи і методи податкового планування на підприємстві					
Використовувати інструменти податкового планування	Сутність принципів і методів податкового планування на підприємстві	Основні принципи і методи податкового планування	Застосовувати принципи та методи податкового планування при складанні податкових планів	Обґрунтування рішень щодо застосування принципів та методів податкового планування	Самостійність щодо застосування принципів та вибору методів податкового планування

1	2	3	4	5	6
Тема 4. Види та етапи податкового планування на підприємстві					
Використовувати інструменти податкового планування	Змістовна характеристика видів та етапів податкового планування на підприємстві	Основні види та етапи податкового планування на підприємстві	Визначати види податкового планування на підприємстві та послідовність дій у розрізі окремих етапів	Визначення заходів податкового планування у розрізі окремих етапів та видів податкового планування	Самостійність у визначенні заходів податкового планування у розрізі окремих етапів та видів податкового планування
Тема 5. Методика податкового планування на підприємстві					
Здійснювати обґрунтування прийняття господарських рішень з урахуванням факторів оптимізації податків та податкових ризиків та їх реалізацію	Змістовна характеристика заходів податкового планування у розрізі окремих етапів	Основні заходи податкового планування в аспекті окремих етапів	Розраховувати податковий тягар та, здійснювати систематизацію податкових схем, вибирати проект податкового планування на основі критеріїв оптимальності, визначати ефективність заходів із податкового планування	Складання проектів податкового планування, вибір оптимального проекту податкового планування	Самостійність щодо складання проектів податкового планування та вибору оптимального проекту податкового планування
Тема 6. Організаційні аспекти податкового планування на підприємстві					
Здійснювати заходи щодо організації та методичного забезпечення податкового планування на підприємстві	Ресурсне забезпечення податкового планування на підприємстві	Склад ресурсного забезпечення податкового планування на підприємстві	Організовувати ресурсне забезпечення податкового планування на підприємстві	Обґрунтування рішень щодо доцільності впровадження системи податкового планування на підприємстві	Самостійність щодо обґрунтування рішень відносно організації податкового планування осіб на підприємстві

1	2	3	4	5	6
Тема 7. Податкове планування податку на прибуток					
Здійснювати обґрунтування прийняття господарських рішень з врахуванням факторів оптимізації податку на прибуток	Інструменти оптимізації податку на прибуток	Схеми та проекти оптимізації податку на прибуток	Складати схеми та проекти оптимізації податку на прибуток	Обґрунтування рішень з врахуванням факторів оптимізації податку на прибуток	Самостійність щодо обґрунтування рішень з врахуванням факторів оптимізації податку на прибуток
Тема 8. Податкове планування податку на додану вартість					
Здійснювати обґрунтування прийняття господарських рішень з врахуванням факторів оптимізації податку на додану вартість	Інструменти оптимізації податку на додану вартість	Схеми та проекти оптимізації податку на додану вартість	Складати схеми та проекти оптимізації податку на додану вартість	Обґрунтування рішень з врахуванням факторів оптимізації податку на додану вартість	Самостійність щодо обґрунтування рішень з врахуванням факторів оптимізації податку на додану вартість
Тема 9. Податкове планування інших податків і зборів					
Здійснювати обґрунтування прийняття господарських рішень з врахуванням факторів оптимізації інших податків і зборів	Інструменти оптимізації інших податків і зборів	Схеми та проекти оптимізації інших податків і зборів	Складати схеми та проекти оптимізації інших податків і зборів	Обґрунтування рішень з врахуванням факторів оптимізації інших податків і зборів	Самостійність щодо обґрунтування рішень з врахуванням факторів оптимізації інших податків і зборів

Закінчення додатка А

Закінчення табл. А.1

1	2	3	4	5	6
Тема 10. Міжнародне податкове планування					
Здійснювати обґрунтування прийняття господарських рішень з урахуванням факторів оптимізації податків і зборів у міжнародних відносинах	Інструменти оптимізації податків і зборів у міжнародних відносинах	Схеми та проекти оптимізації податків і зборів у міжнародних відносинах	Складати схеми та проекти оптимізації податків і зборів у міжнародних відносинах	Обґрунтування рішень з урахуванням факторів оптимізації податків і зборів у міжнародних відносинах	Самостійність щодо обґрунтування рішень з урахуванням факторів оптимізації податків і зборів у міжнародних відносинах

Зміст

Вступ.....	3
1. Опис навчальної дисципліни	4
2. Мета та завдання навчальної дисципліни	4
3. Програма навчальної дисципліни	7
4. Структура навчальної дисципліни.....	12
5. Теми та плани семінарських занять.....	14
6. Теми практичних занять	16
6.1. Приклади типових практичних завдань за темами	17
7. Самостійна робота	18
7.1. Завдання та форми самостійної роботи.....	18
7.2. Контрольні запитання для самодіагностики.....	21
8. Індивідуально-консультативна робота.....	25
9. Методи навчання	26
10. Методи контролю	30
11. Розподіл балів, які отримують студенти	32
12. Рекомендована література.....	41
12.1. Основна.....	41
12.2. Додаткова.....	41
12.3. Інформаційні ресурси	42
Додатки.....	43

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

**Робоча програма
навчальної дисципліни
"ПОДАТКОВЕ ПЛАНУВАННЯ
ТА МІНІМІЗАЦІЯ ПОДАТКОВИХ РИЗИКІВ"
для студентів спеціальності
8.03050803 "Оподаткування"
всіх форм навчання**

Самостійне електронне текстове мережне видання

Укладачі: **Карпова** Влада Вікторівна
Віннікова Ольга Сергіївна

Відповідальний за випуск *Найденко О. Є.*

Редактор *Бутенко В. О.*

Коректор *Міхно В. В.*

План 2015 р. Поз. № 12 ЕВ. Обсяг 48 с.

Видавець і виготівник – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Леніна, 9-А

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*